

دوره سه جلدی حفظ آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

حفظ تدبری آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم

مجموعه «حفظ تدبری آیات کلیدی قرآن مجید» زمینه‌ای برای انس بیشتر با سوره‌های قرآن، تدبر در آیات کلیدی آنها و حفظ آیات است. در این بین کتاب «یک سوره، یک سوال، یک مقصد» ضمن اشاره به آیاتی که بیانگر موضوعات اصلی سوره‌های قرآن هستند؛ به بیانی به غرض هدایتی سوره‌ها از این منظر پرداخته و در صدد است تا زمینه مطالبه و مراقبه این مقاصد تقویت گردد.

دفتر دوم این کتاب که به سوره‌های «محمد صلی الله علیه و آله» تا «مرسلات» اختصاص دارد، نقطه آغاز مناسبی برای همه مشتاقان حفظ قرآن مجید است.

مقدمه

ستایش مخصوص خداوندی است که کتاب را در اختیار انسان قرار داد و در آن مقصد انسان را به او نشان می‌دهد تا وی خود را برای رسیدن به مقصد حقیقی‌اش نیازمند ببیند، آن را قصد کند و به سوی آن رهسپار شود...

حمد شایسته‌خداایی است که در قرآن، چگونگی رسیدن به این مقصد و غلبه بر موانع آن را به انسان نشان داد تا بتواند به سلامت از رهگذر دنیا عبور نماید و زندگی سعادت‌مندانه‌ای را در سرای باقی برای خود رقم بزند...

سپاس خدای را به خاطر نزول تک تک سوره‌های کتابش... سوره‌هایی که هر یک از جهتی مقصد حقیقی انسان و مسیر دستیابی به آن را مشخص می‌کنند، نیازی حقیقی را در انسان شکوفا نموده و هر یک به وجهی واسطه اتصال انسان با جایگاه حقیقی‌اش می‌گردند...

***

به برکت حفظ قرآن امکان علم تفصیلی و عمل به آیات و سوره‌های قرآن ممکن می‌شود؛ چون با حفظ قرآن، حقایق در معرض توجه انسان قرار می‌گیرد و از علم به عرصه عمل انسان درمی‌آید. بدین ترتیب

دوره سه جلدی حفظ آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

حفظ قرآن یکی از بزرگترین نعماتی است که خداوند به امت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله داده و آحاد امت امکان یادگیری آیات و سوره‌های قرآن و حفظ آن را یافته‌اند. قدردانی از این نعمت مستلزم آن است که تلاش کنیم همه آحاد جامعه اسلامی امکان حفظ قرآن را یافته و قابلیت جامعه در این حوزه توسعه یابد. برای تحقق این مهم لازم است از ظرفیت سایر حوزه‌های مرتبط در امر حفظ بهره ببریم. یکی از مهم‌ترین حوزه‌ها، «تدبیر در قرآن» است. تدبیر در قرآن به معنای اینست که انسان عاقبت و غایت کلام وحی را متناسب با ظرفیت و نیاز خود متوجه شده و در راستای آن عاقبت قرار گیرد. مهم است که انسان بداند خداوند از او چه خواسته است. لذا در این بررسی لازم است عاقبتی را که خداوند برای بنده در نظر گرفته متوجه شود. حال ممکن است این عاقبت، مضمون و غرض کل سوره یا آیه‌ای خاص و یا یک کلمه باشد. تحقق این عاقبت مستلزم قصد آن از سوی انسان و برنامه ریزی برای عمل و اصلاح است و این موارد در ساحت تدبیر تعریف می‌شود. در نگاهی ابتدایی می‌توان بهره‌مندی از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های تدبیر در مقوله حفظ قرآن را در سه سطح بررسی نمود:

۱- بهره‌مندی از نگاه تدبیری به آیات و سوره‌ها در حفظ: در اثر نگاه تدبیری به سوره‌های قرآن، فرد در راستای فهم و تحقق عاقبت یا غایتی قرار می‌گیرد که خداوند از نزول هر سوره برای مخاطبین اراده کرده است. عاقبت یا غایتی که لازم است با توجه به نیازهای مخاطب، مقصد حرکت او قرار گرفته تا در نهایت به هدایت وی و رسیدن به مقصد حقیقی‌اش منجر شود. بدین ترتیب باید فرد برای حفظ قرآن، فهمی از حقایق سوره و غرض آنها داشته باشد تا در میدان عمل و موقعیت‌های زندگی، متناسب با نیازها و شرایط افراد و جامعه، خود را مسئول حفظ و صیانت از حقایق و مقاصد سوره‌ها بداند. این احساس مسئولیت و عمل، در راستای غرض هدایتی سوره‌ها بوده و در نهایت باعث می‌شود حافظ بتواند در مسئولیت‌های اجتماعی خود ایفای نقش نماید.

دوره سه جلدی حفظ آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

۲- بهره‌مندی از روش‌های تدبیر در قرآن در فرایند حفظ و تثبیت: در این سطح، از روش‌های تدبیر در قرآن در فرایند حفظ و تثبیت استفاده می‌شود. در واقع کسی که به دنبال حفظ و تثبیت آیات و سوره‌هاست، می‌خواهد در اثر کثرت توجه به آنها، آیات و سوره‌ها در حافظه‌اش ثبت شود. روش‌های تدبیر هم توان مخاطب را برای توقف در آیات و سوره‌ها و تداوم توجه به آنها تقویت می‌کنند. بدین ترتیب می‌توان با استفاده از برخی روش‌های تدبیر، به شیوه‌هایی در امر حفظ قرآن دست یافت و با استفاده از برخی دیگر از آنها، روش‌هایی برای تثبیت آیات و سورتدوین نمود. این امر موجب تنوع روش‌های حفظ و تثبیت شده و زمینه‌ساز ورود طیف گسترده‌تری از افراد به حوزه حفظ، تقویت حفاظ فعلی و ارتقای قابلیت حفظ در جامعه می‌شود. دلیل این امر آن است که با تنوع روش‌های حفظ، امکان تیسیر آن برای انواع مختلف مخاطبین محقق می‌شود.

۳- بهره‌مندی از مفهوم تدبیر در فهم بهتر مبانی حفظ قرآن: تدبیر به معنای عاقبت‌نگری در یک امر بوده و وقتی عاقبت‌نگرانه به موضوع حفظ می‌پردازیم، لازم است به چرایی و ضرورت حفظ قرآن پاسخ دهیم. از این منظر حفظ قرآن مسیری است که امکان مراجعه به قرآن در موقعیت‌های زندگی را ممکن می‌سازد. در واقع یکی از نیازهای فطری هر انسانی عبارتست از رجوع به قرآن در موقعیت‌های زندگی برای تبعیت و پیروی از آن. در این راستا حفظ قرآن، از طریق استمرار توجه و ذکر نسبت به آیات و سوره‌های فراگرفته شده، فرد را در راستای پاسخگویی به این نیاز کمک می‌کند. همچنین اتخاذ این رویکرد حقیقی در حفظ قرآن که برگرفته از متن قرآن است، سبب ارتقای قابلیت حفظ در جامعه می‌شود.

به‌کارگیری ظرفیت‌های تدبیر در مقوله حفظ قرآن، نیازمند طراحی مجموعه‌هایی است که از یک سو رویکردی تدبیری به مبانی حفظ داشته باشد، از سوی دیگر روش‌های تدبیر در فرایند حفظ بهره‌مند شده و

دوره سه جلدی حفظ آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

در نهایت مخاطب را با غرض و مقصد هدایتی آیات و سوره‌ها آشنا کند. یکی از این مجموعه‌ها که تا به حال طراحی شده ، مجموعه «حفظ آیات کلیدی قرآن مجید» است.

بنابراین مجموعه کتاب‌های «حفظ تدبری آیات کلیدی» تلاشی است در جهت به کارگیری سطوح مختلف قابلیت‌های تدبر در حوزه حفظ؛ بدین ترتیب که:

- در این مجموعه به غرض هدایتی آیات کلیدی توجه شده و توجه به غرض‌ها، سبب توجه به نیازی حقیقی و فطری در انسان می‌شود؛ چون هر یک از غرض‌های هدایتی، مقصدی است که انسان نیاز دارد به آن برسد. بنابراین قرائت و حفظ آیات در جهت دریافت و تحقق غرض هدایتی، مسیری در راستای توجه و پاسخگویی به نیازی فطری در انسان است.
- غرض هدایتی آیات کلیدی در راستای غرض هدایتی سوره‌ای بررسی می‌شود که آن آیه را در بر دارد. به تعبیر دیگر، به آیات کلیدی در متن سوره‌ها و ذیل آنها توجه می‌شود. برای رسیدن به غرض هدایتی سوره‌ها نیز از روش‌های تدبر استفاده می‌شود. در بین روش‌های تدبر در قرآن ، «روش‌های تدبر سوره‌ای» مبنای توقف در سوره‌ها قرار گرفته، چراکه در تدبر سوره‌ای، از طریق تشخیص آیه کلیدی و قرائت سوره از منظر آن آیه، به غرض هدایتی سوره نزدیک می‌شویم و در این مجموعه هم بر حفظ آیات کلیدی هر سوره تاکید می‌شود.
- بعد از روشن شدن غرض هدایتی آیه و سوره، خود را نیازمند به تحقق هر یک از غرض‌ها می‌یابیم. به برای یافتن پاسخ به این نیاز یا چگونگی تحقق مقصد و غرض هدایتی، می‌توان بار دیگر سوره را خواند، تا پاسخ را فهمید و به آن عمل کرد. بدین ترتیب آنچه به عنوان خروجی حفظ اهمیت می‌یابد، محافظت بر این راهکارها و مراقبت از اعمالی است که حرکت انسان را در مسیر هدایت

^۲ یکی دیگر از این مجموعه‌ها، مجموعه «حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم» است که توسط نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم السلام منتشر شده است.

^۳ مجموعه روش‌های تدبر در قرآن در منظومه‌ای تحت عنوان «قرآن و امام» توسط همین انتشارات منتشر شده است.

^۴ روش‌های تدبر سوره‌ای، جلد چهارم مجموعه روش‌های تدبر در قرآن بوده و توسط همین انتشارات منتشر شده است.

دوره سه جلدی حفظ آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

جهت می دهد. در واقع حفظ قرآن حلقه ای است که علم به مقصد و غرض هدایتی را به عمل انسان در راستای تحقق آن غرض متصل می کند.

با استفاده از روش های تدبر سوره ای می توان از زاویه های موضوعات مختلفی سوره های قرآن را دسته بندی نمود. مثلاً از زاویه موضوع اصلی خود آن سوره، از زاویه جریان شناسی و مردم شناسی، از زاویه انسان شناسی و وضعیت مطلوب و نامطلوبش، از زاویه انسان و باورها و عملکردهایش، از زاویه مراتب حقایق سوره و ... در هر یک از این زاویه ها و انواع دسته بندی، آیه یا آیاتی به عنوان آیه کلیدی می تواند محور قرائت سوره قرار گیرد.

در کتاب «یک سوره، یک سؤال، یک مقصد» به آیات کلیدی از منظر موضوع اصلی سوره توجه شده است؛ در واقع در این مجموعه آیاتی در نظر گرفته شده اند که بیانگر موضوع اصلی سوره هستند و به همین دلیل سایر آیات سوره با آنها مرتبط بوده و موضوعات ذکر شده در آن آیه را تبیین می کنند.

کتاب حاضر در دو دفتر گردآوری شده است. دفتر اول دربردارنده حفظ آیات کلیدی ۴۶ سوره ابتدایی قرآن کریم یعنی از سوره مبارکه حمد تا سوره مبارکه احقاف بوده و این دفتر مربوط به حفظ آیات کلیدی ۶۸ سوره انتهایی قرآن یعنی از سوره مبارکه محمد صلوات الله علیه تا سوره مبارکه ناس می باشد.

دفتر دوم کتاب «یک سوره، یک سؤال، یک مقصد» در سه بخش تدوین شده است:

- در "فاتحه" این دفتر، چپستی، چرایی و چگونگی روش حفظ آیات کلیدی از زاویه موضوع اصلی سوره ها مورد بحث قرار می گیرد.

^۵ . برای آشنایی بیشتر با انواع طبقه بندی موضوعی سوره ها، به کتاب روش های تدبر سوره ای از همین انتشارات مراجعه کنید.

دوره سه جلدی حفظ آیات کلیدی قرآن کریم- دفتر دوم (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

- هر درس این کتاب تحت عنوان «مقصد» آمده و به یکی از سوره‌های قرآن اختصاص دارد. در هریک از ۶۸ "مقصد" مربوط به این دفتر، ابتدا فضای کلی هر سوره و ثواب قرائت آن بیان شده است؛ سپس بحثی درباره غرض هدایتی سوره از منظر آیه یا آیات کلیدی آمده است. در ادامه، غرض هدایتی سوره به صورت سؤال بیان شده تا با فعال شدن احساس نیاز به تحقق آن غرض، یکبار دیگر سوره برای یافتن پاسخ سؤال و راهکاری‌های رفع نیاز قرائت شود. در انتهای هر مقصد، جدولی برای مرور آیات کلیدی چند سوره قبل آمده است تا این آیات را همچنان در معرض توجه مخاطب قرار داده و به حفظ هرچه بهتر آنها کمک نماید.
  - در "خاتمه" این دفتر نیز سعی شده است تا مقاصد و سؤالات مربوط به ۶۸ سوره این دفتر مرور شوند و از سوی مخاطب اقدامی عملی برای نزدیکی به مقصد سوره‌ها تعیین شود تا با پایبندی به آن اقدام، خود را در راستای تحقق آن مقصد قرار دهد.
- گفتنی است این کتاب، نقطه آغازی در مسیر بهره‌مندی از قابلیت‌های تدبر در قرآن در حوزه حفظ بوده و نیازمند تکمیل، اصلاح و ارتقا می‌باشد. بدون تردید نظرات و پیشنهادات اساتید، متخصصین و فعالین این حوزه می‌تواند کمک شایانی در این زمینه نماید.